

ÎNTÂAMPLĂRI DIN SECOLUL TRECUT

Daniele Aristarco s-a născut în Italia, la Napoli, în 1977. Încă din copilărie i-au plăcut poveștile, iar după ce a învățat să citească și să scrie a început să inventeze el însuși povești, să le aștearnă pe hârtie și să le illustreze. Cu toate că, de-a lungul timpului, a fost rând pe rând librar, actor, prezentator radio și profesor de literatură, nu a renunțat niciodată la pasiunea pentru scris, mai cu seamă că îi face mare plăcere să străbată alături de cei mai tineri cititori drumul de la Istorie la istorisire.

DANIELE ARISTARCO

Întâmplări din secolul trecut

**MARILE
EVENIMENTE
ALE VEACULUI XX**

Ilustrații de
SARA MENETTI

Traducere din italiană de
PATRICIA RĂDULESCU

Redactor: Iulia Vladimirov
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corectură: Anca Lăcătuș
DTP: Iuliana Constantinescu, Carmen Petrescu

Tipărit la Radin Print,
prin reprezentantul său exclusiv pentru România,
4 Colours, www.4colours.ro

Daniele Aristarco
Cose dell' altro secolo: I grandi avvenimenti del novecento
© 2016, Edizioni El S.r.l., Trieste Italy
All rights reserved.

© HUMANITAS, 2017, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Aristarco, Daniele
Întâmplări din secolul trecut: marile evenimente ale veacului XX /
Daniele Aristarco; trad. din italiană de Patricia Rădulescu;
il.: Sara Menetti. - București : Humanitas, 2017
ISBN 978-973-50-5822-7
I. Rădulescu, Patricia (trad.)
II. Menetti, Sara (il.)
821.131.1
94

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021 311 23 30

INTRODUCERE

Dragi tineri cititori, țineți-vă bine, am o veste pentru voi: adulții sunt cu toții niște extraterestri.

Aveți o bănuială?

E adevărat, vin cu toții din altă dimensiune, dintr-o lume despre care nu le place să vorbească decât în trecut.

Cum de sunt așa de sigur? Vă spun imediat: și eu sunt extraterestru. Fiindcă sunt un supraviețuitor al secolului XX.

Trebuie să știți că în lumea aceea, acum dispărută în mare parte, fiecare obiect de larg consum avea o formă, o greutate, un mod de funcționare și un cost cu totul diferit de cel de azi.

Să luăm, de exemplu, muzica. Dacă azi vi se năzărește să ascultați *Tosca* lui Giacomo Puccini, nu aveți decât să accesați un site de muzică și, iată, în câteva secunde, puteți auzi *E lucevan le stelle* stând comod în fotoliul de acasă.

La începutul secolului trecut însă, nu aveți decât două posibilități:

1) să mergeți s-o ascultați la operă, poate chiar la Teatrul „Costanzi“ din Roma, pe 14 ianuarie 1900, în seara premierei;

2) să cumpărați un pian, să luați lecții de canto, să aveți o voce extraordinară, capabilă să atingă toate registrele, să cumpărați partiturile operei și să o cântați pe toată singuri, în timp ce vă acompaniați la pian.

Abia peste douăzeci și nouă de ani ați fi putut s-o ascultați, comod, la voi acasă. În 1929, Tosca a fost înregistrată pentru prima oară pe un disc din șelac cu o turație de 78 de rotații pe minut. La acea vreme, Puccini era deja mort de cinci ani. Întâmplări din secolul trecut!

Îmi închipui că deja vă întrebați: Cum arăta oare lumea în secolul XX? Era un loc frumos, sau urât?

Bună întrebare, dar nu este ușor de răspuns: pe un taler al balanței atârnă două războaie mondiale și înspăimântător de multe conflicte armate. Pe celălalt, se află extraordinarul progres al științelor și minunatul parcurs al ideilor de egalitate, dreptate și libertate.

Ce pot să vă spun e că binele și răul n-au stat nici-odată mai aproape.

Această carte cuprinde veacul trecut în optsprezece povestiri. Protagonistii lor, oameni obișnuiți sau personaje celebre, și-au pus cu toții aceeași întrebare: Cum faci să acționezi corect într-o lume atât de complicată?

Și un ultim lucru referitor la extratereștri.

Să știți că printre ei sunt și unii foarte periculoși. Există exemplare care rânjesc în timp ce spun bancuri nesărate sau ronțăie zgomotos popcorn când sunteți la cinema și încercați să vă bucurați de un film. Alții, însă, sunt în misiune de pace. Sunt aliații voștri cei mai fideli în încercarea de a înțelege lumea și de a o schimba. Cu timpul, sunt sigur, veți învăța să îi deosebiți pe unii de ceilalți.

Succes și lectură plăcută!

PRIMUL ZBOR

Epopeea fraților Wright

17 decembrie 1903

Wilbur și Orville se întinseseră pe pajiște și stăteau cu privirea ațintită la cer, aproape nemișcați.

Reverendul Milton Wright, tatăl celor doi copii, a venit încet și s-a ghemuit lângă ei.

Cu o voce abia auzită, îi întrebă:

— Ce faceți?

— Ne uităm la păsări, a șoptit Wilbur, arătându-i un stol de șoimi care se rotea deasupra capetelor lor.

— Vă întreceți care numără mai mulți?

— Eu nu știu încă să număr! a zis Orville, izbucnind într-un hohot de râs.

— Șșșș! a șuierat Wilbur. Ia uite, din cauza voastră au fugit!

— Mai bine, fiule! Întregerile astea între frați se termină câteodată prost. Știți povestea lui Romulus și Remus?

Cei doi copii s-au strâns lângă el și, privind mai departe cerul, au ascultat în continuare.

— Romulus și Remus nici nu întemeiaseră bine Roma, că deja se certau, vrând amândoi să o conducă. Au hotărât să facă o întrecere: cine reușea să numere mai mulți vulturi pe cer avea să poarte coroana.

— Știau să numere amândoi? l-a întrerupt Orville.

— Sigur, a răspuns Wilbur, altfel n-ar fi fost corect!

— În acea zi, cerul era întunecat, străbătut de fulgere, a reluat tatăl. Nori grei de ploaie ascundeau soarele. Dar cei doi frați nu au renunțat la întrecerea lor:

Remus a reușit să numere șase vulturi, iar Romulus doisprezece, dar nu a fost de ajuns pentru a pune capăt neînțelegerii lor.

— De ce? au întrebat în cor cei doi frați.

— Fiindcă nu toți știu să citească semnele cerului, a încheiat reverendul Wright.

— Tată, noi nu numărăm șoimii, a explicat Wilbur.

— Eu nu știu să număr, a întărit Orville.

— Studiam zborul păsărilor, a susținut Wilbur, cu oarecare mândrie.

— Vom construi niște aripi cu penele găsite în grădină - a zis Orville - și o să le mișcăm uite așa.

Cei doi frați s-au ridicat în picioare și au început să alerge în cerc, agitându-și brațele.

— Și Icar a încercat... și nu a sfârșit prea bine. Leonardo a construit aripi asemănătoare cu ale păsărilor, dar știți ce cred eu?

Reverendul Wright a făcut o pauză lungă, uitându-se în depărtare, dincolo de nori, apoi i-a privit pe Orville și Wilbur drept în ochi și a spus:

— Câtă vreme vom imita păsările sau orice altceva, nu ne vom atinge scopul. Omul trebuie să găsească

propriul mijloc de a zbura, trebuie să inventeze o altă cale spre cer.

Milton era foarte mândru de copiii lui. Chiar dacă Wilbur era cu patru ani mai mare decât Orville, cei doi se jucau împreună, visau împreună, ba chiar gândeau împreună. Era sigur că tot ce aveau să împlinescă în viață urma să fie rezultatul discuțiilor, sugestiilor și propunerilor reciproce.

Într-o zi, a văzut într-o vitrină un elicopter de jucărie acționat de un elastic. Era cadoul perfect pentru fiii lui. Wilbur și Orville s-au jucat împreună și, privind acea jucărie, au luat o decizie referitoare la viitorul lor.

Sau, mai degrabă, Wilbur a fost cel care a luat-o.
— Vom construi o mașină zburătoare! a declarat el sigur pe sine.

Pe atunci avea unsprezece ani.

— Dar eu nu vreau să fiu constructor, eu vreau să fiu explorator!

— Dar ce vrei să explorezi, Orville? Lumea nu mai are secrete de acum. Toate țările au fost descoperite, iar corăbiile au brăzdat cele mai îndepărtate mări. Secolul XX bate la ușă. Zborul e viitorul!

— În regulă, m-ai convins, a recunoscut fratele mai mic, să trecem repede la treabă!

În seara aceea au demontat elicopterul ca să îl examineze bucată cu bucată. Așa au început experimentele fraților Wright.

De atunci, vreme de douăzeci de ani, au studiat baloanele cu aer cald, planoarele, dirijabilele și au înțeles repede că ar fi fost inutil să imite păsările. Ca să poată zbura cu adevărat era nevoie de o mașină mai grea decât aerul, suficient de puternică ca să se ridice în zbor, și care să aibă comenzi separate pentru reglarea portanței și a propulsiei. Însă acea mașină nu exista încă – trebuia inventată.

Cei doi frați au făcut mai multe încercări. Au construit un zmeu dirijat de la sol cu patru frânghii, au realizat o serie de planoare mici, au inventat un tunel aerodinamic și au continuat să deseneze noi profile de aripi și cozi.

Întrucât acele mașinării erau mai degrabă nesigure, nimeni nu avea curajul să încerce să le piloteze, cu excepția lor. Acesta este motivul pentru care cei doi frați au alternat îndelungatele perioade de proiectare și experimentare cu internări datorate fracturilor și luxațiilor provocate de mașinile lor.

Dar nu s-au descurajat. Au aprofundat experimentele lui Otto și Gustav Lilienthal, frați și ei, care construiseră în Germania primele mașini zburătoare mai grele ca aerul. Experimentele lor s-au întrerupt pe 9 august 1896, când Otto a fost aruncat la pământ de un curent de aer de la o distanță de șaptesprezece metri. Se pare că a doua zi, cu puțin timp înainte să moară, Otto suspinase:

— E nevoie și de sacrificii.

Erau Wilbur și Orville dispuși să sacrifice atât de mult?

CUPRINS

- 5 Introducere
- 9 Primul zbor
Epopoea fraților Wright
17 decembrie 1903
- 20 Cu taxiul la război
Bătălia de pe Marna
7 septembrie 1914
- 27 Tâmplarul de pe acoperiș
Joia neagră de pe Wall Street
24 octombrie 1929
- 33 Profesorul care a spus „nu“
Jurământul de credință față de fascism
28 august 1931
- 40 La ce bun războiul?
Albert Einstein îi scrie lui Sigmund Freud
iulie-septembrie 1932

- 51 Cerul de deasupra Berlinului
Incendierea Reichstagului
27 februarie 1933
- 60 Invazia marțienilor
Transmisiunea radiofonică a lui Orson Welles
30 octombrie 1938
- 67 O vizită ghidată în Paleolitic
Descoperirea peșterii Lascaux
12 septembrie 1940
- 76 Tu
Eliberarea Auschwitzului
27 ianuarie 1945
- 83 Din jurnalul lui D.R. James,
ofițer englez în India
Gandhi și independența
15 august 1947
- 89 O soluție simplă și elegantă
Structura moleculei de ADN
28 februarie 1953
- 96 Zapruder și omul cu umbrela
Asasinarea lui John Fitzgerald Kennedy
22 noiembrie 1963

- 103 Milly, întoarce-te acasă!
Beatles în direct în întreaga lume
25 iunie 1967
- 109 Un Oscar pentru apași
Oscarul refuzat de Marlon Brando
27 martie 1973
- 115 O loterie îngrozitoare
Sfârșitul Războiului din Vietnam
30 aprilie 1975
- 122 O plimbare care a durat 28 de ani
Căderea Zidului Berlinului
9 noiembrie 1989
- 131 Un astronaut în viitor
Ultimul cetățean al URSS
25 martie 1992
- 136 Marșul cel lung
Nelson Mandela, președintele Africii de Sud
1994-1999